

**FESTIVAL
LLUMS
D'ANTIGA**

22 D'ABRIL

BASÍLICA DE SANTA MARIA DEL PI

**JORDI SAVALL
I HESPÉRION XXI**
LACHRIMÆ, PLANYS I FOLLIES

PROGRAMA DE MÀ

**LACHRIMÆ, LAMENTS I VARIACIONS
DE LA VARIACIÓ A LA IMPROVISACIÓ
(1550-1780)**

Follies antigues

DIEGO ORTIZ (ca. 1510 – ca. 1570)

RECERCADA SOBRE CANTO LLANO (LA SPAGNA)

ANÒNIM (CMP 121) / IMPROVISACIONS

FOLÍAS ANTIGUAS

ANÒNIM (CMP 12) / IMPROVISACIONS

FOLÍAS : RODRIGO MARTINEZ

-

ANÒNIM I FRANCESC GUERAU (s. XVII-XVIII)

EL TESTAMENT D'AMÈLIA – FOLÍAS

(Madrid, 1694)

-

The Teares of the Muses

JOHN DOWLAND (1563-1626)

[PAVIN:] LACHRIMAE ANTIQUAE

ANTHONY HOLBORNE (1545-1602)

[GALLIARD:] AS IT FELL ON A HOLIE EVE

-

TOBIAS HUME (ca.1569-1645)

MUSICALL HUMORS: DEATH – LIFE

(Londres, 1605)

-

PEDRO GUERRERO (1501 – 1576)

MORESCA

ANTONIO DE CABEZÓN (1510 – 1566)

PAVANA CON SU GLOSA

ANÒNIM

IMPROVISACIONES SOBRE LA “ROMANESCA”

-

ANTONIO DE CABEZÓN / LUIS VENEGAS DE HENESTROSA (ca. 1510 – 1570)

LIBRO DE CIFRA NUEVA – FANTASIA

(Alcalá de Henares, 1557)

HENRI DU BAILLY (†1637)

PASSACALLE LA FOLIE

-

ANTONI MARTÍN I COLL (ca. 1660 – ca. 1734)

FLORES DE MÚSICA – DIFERÈNCIES SOBRE LES FOLÍAS

(Madrid, 1706)

-

Noves Variacions i Improvisacions

FRANCISCO CORREA DE ARAUXO (1584 – 1654)

GLOSAS SOBRE “TODO EL MUNDO EN GENERAL”

(Alcalá de Henares, 1626)

ANÒNIM / IMPROVISACIONS

CANARIOS

ANTONIO VALENTE (ca.1520-ca.1580) / ANÒNIM JAROCHO (Mèxic)

GALLARDA NAPOLITANA: JARABE LOCO

(Nàpols, 1576)

La durada aproximada del concert és de 80 minuts

HESPÈRION XXI

XAVIER DÍAZ-LATORRE

Vihuela, guitarra i tiorba

ANDREW LAWRENCE-KING

Arpa barroca espanyola

PEDRO ESTEVAN

Percussió

JORDI SAVALL

Viola de gamba soprano, anònim italià ca. 1500
Viola de gamba baixa de 6 cordes Pellegrino Zanetti, Venècia 1553
Viola de gamba baixa de 7 cordes, Barak Norman, Londres 1697

Direcció

COMENTARI

per **Anna Cazurra**

Durant el Renaixement, moltes de les composicions per a instruments polifònics i per a grups instrumentals van ser adaptacions d'obres vocals o bé inspirades en danses. Els dos recursos més utilitzats per fer arranjaments eren la *coloratura* o ornamentació de la melodia o el *contrappunto alla mente*, que consistia a improvisar línies melòdiques per sobre de la melodia original. Una de les formes més comunes durant els segles XVI i XVII va ser el *ricercare*, una composició creada a partir de l'expansió en forma de contrapunt imitatiu d'un tema, com és la *Recercada sobre canto llano*, del compositor Diego Ortiz. Una altra tècnica compositiva que es va posar molt de moda durant aquest període consistia en l'ús del baix obstinat a càrrec d'un instrument polifònic sobre el qual la viola feia variacions melòdiques d'un tema. El baix de les follies va ser un dels més utilitzats per crear obres instrumentals basades en les variacions d'un tema, com és el cas de les follies sobre la cançó anònima *Rodrigo Martínez*. La follia (del portuguès, "bogeria") era una tipus de dansa que es va desenvolupar a la península Ibèrica i que va ser molt popular pel seu caràcter festiu. Antoni Martín i Coll l'utilitzà per compondre *Diferencias sobre las folias*, i el mallorquí Francesc Guerau per versionar una cançó tradicional catalana a *El testament d'Amèlia-Folíes*. Altres danses que servien de baix per fer variacions melòdiques van ser el *passamezzo*, la *romanesca* o el *canario*.

La tècnica de la variació va ser cultivada amb imaginació pels compositors del Barroc. L'organista Francisco Correa de Arauxo, autor de *Tres glosas sobre todo el mundo en general* presenta una sèrie de variacions sobre una cançó popular religiosa que van augmentant progressivament la seva dificultat. També els compositors britànics van fer-hi la seva aportació, com Tobias Hume, autor de *Musicall Humors: Death-Life*. John Dowland, per la seva banda, recupera la melodia d'una pavana seva per compondre *Lachrimae antiquae*, un cicle en què experimenta diferents estats de planys, des de la soledat fins a la lamentació, passant per l'esperança, l'amor i l'alegria. Anthony Holborne utilitzà la tècnica de la reelaboració de motius populars i tonades de dansa tradicionals per compondre *As it fell on a holie Eve*. Els italians també van utilitzar la tècnica de la variació, com és el cas d'Antonio Valente, autor de la *Gallarda napolitana*, una música que podem identificar amb un *son jarocho* mexicà d'autor anònim titulat *Jarabe loco*.

OCINADORS

